КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія природничих дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
_____ Олексій ЖИЛЬЦОВ
«____» _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ГІГІЄНА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ОСНОВИ МЕДИЧНИХ ЗНАНЬ

для студентів

спеціальності	012 Дошкільна освіта
освітньо-професійної програми	Дошкільна освіта
освітньо-професійного ступеня	фаховий молодший бакалавр

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 1232
(підпис) (прізвище, ініціали)
«____» _____ 2023 р.

Київ-2023

2

Розробник: Настека Тетяна Миколаївна,
викладач циклової комісії викладачів природничих дисциплін
Фахового коледжу «Університет»
Київського університету імені Бориса Грінченка, викладач

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії викладачів природничих дисциплін

Протокол від «30» серпня 2022 р. № 1

Голова циклової комісії _____ Людмила ГЛУХЕНЬКА

Робочу програму перевірено
« » _____ 2022 р.

Заступник директор з навчально-методичної роботи _____ Оксана ГОЛОВЧАНСЬКА

Заступник директор з навчальної роботи _____ Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 2023/2024 н.р. (_____),«30» 08 2023 р., протокол № 1

на 20__/20__ н.р. (_____),«___» _____20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____),«___» _____20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____),«___» _____20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	обов’язкова
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	4,5 /135
Курс	1
Семестр	1,2
Кількість змістових модулів з розподілом:	4
Обсяг кредитів	4,5
Обсяг годин, в тому числі:	135
Аудиторні	64
Модульний контроль	8
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	63
Форма семестрового контролю	Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Оптимальний рівень медичної підготовки педагогічного працівника є обов'язковим елементом його професійної компетентності, оскільки вчитель повинен вміти оперативно оцінити стан потерпілого або хворого учня, визначити обсяг невідкладної допомоги і без зволікань надати її дитині на місці події, із метою попередження можливих ускладнень або летального наслідку.

Мета: викладення студентам необхідного об'єму знань про анатомо-фізіологічні особливості організму людини в різні періоди онтогенезу, формування комплексу оздоровчих та гігієнічних умінь і навичок для збереження, зміцнення, розвитку і управління здоров'ям дітей дошкільного віку, забезпечення підготовки до надання невідкладної медичної допомоги в загрозливих для життя станах та проведення профілактичної роботи з питань охорони життя і здоров'я дітей, створення стійкої мотивації щодо дбайливого ставлення до власного здоров'я.

Завдання вивчення дисципліни полягає у ознайомленні студентів з загальними закономірностями росту та розвитку дітей дошкільного віку; встановлення взаємозв'язку будови і функцій систем органів організму людини; ознайомлення з віковими фізіологічними процесами, набутті знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати ситуації та умінь надання долікарської медичної допомоги в загрозливих для життя різних ситуаціях.

Компетентності, якими має оволодіти студент у процесі вивчення дисципліни:

ЗК-1	Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання	
ЗК-2	Здатність до пошуку, оброблення, аналізу, систематизації й узагальнення інформації з різних джерел та формулювання логічних висновків.	
ЗК-6	Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих.	
ФК-3	Здатність до формування у дітей раннього та дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості (Я-концепції) дитини та усвідомлення власного місця у довкіллі.	
ФК-9	Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку навичок безпечної та екологічно доцільної поведінки і діяльності у побуті, природі і довкіллі.	
ФК-13	Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості	

Предметні компетентності, якими має оволодіти студент у процесі вивчення дисципліни:

- володіти знаннями про фактори, що впливають на здоров'я, принципи здорового способу життя;
- розуміти причини основних соціально-значущих та соціально-зумовлених захворювань;
- володіння методами та заходами профілактики захворювань;

- здатність застосовувати знання на практиці для збереження свого здоров'я і здоров'я оточуючих людей;
- уміння організовувати роботу по збереженню і зміцненню як особистого, так і суспільного здоров'я;
- здатність проводити аналіз впливу різних факторів на здоров'я;
- володіти навичками реанімації; володіти навичками діагностики раптових захворювань та патологічних станів (вимірювати температуру тіла, АТ, визначати та оцінювати пульс, дихання тощо);
- володіти технікою надання першої (долікарської) допомоги при різних станах, що загрожують життю на здоров'ю;
- володіти техніками застосування лікарських препаратів та проводити нескладні маніпуляції;
- володіти правилами роботи при бактеріологічній небезпеці; володіти правилами роботи в умовах стихійного лиха чи екстремальних ситуацій;

3.Програмні результати навчання:

- Розуміти, описувати і аналізувати явища розвитку, навчання і виховання дітей раннього та дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять і категорій; розуміти природу і знати вікові особливості дітей зрізними рівнями розвитку в нормі, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими потребами(ПРН-2).
- Вживати заходів щодо збереження фізичного і психічного здоров'я дітей та власного здоров'я(ПРН-8).
- Проєктувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей (психологів, соціальних педагогів, логопедів, учителів, лікарів, фізичних реабілітологів тощо) та батьків для реалізації завдань всебічного розвитку дітей(ПРН-9).
- Аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини та враховувати їх в освітньому процесі закладу дошкільної освіти(ПРН-12).

Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти мають:

володіти знаннями про:

- загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків;
- анатомію та вікову фізіологію опорно-рухової системи;
- патології фізичного розвитку дітей;
- вікові особливості крові і кровообігу;
- анатомію та вікову фізіологію дихальної системи;
- вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії;
- принципи оздоровчого харчування;
- вікову фізіологію та гігієну сечовидільної системи;
- анатомію та вікову фізіологію шкіри;
- ендокринну систему та її вікові особливості;
- вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів;
- основні симптоми патологічних станів у дітей дошкільного віку;
- принципи загальної та особистої гігієни дітей дошкільного віку;
- основи долікарської діагностики, класифікації раптових захворювань,

- епідемічні процеси, етіологію і патогенез інфекційних хвороб, дитячих інфекцій, паразитарних хвороб;

дотримуватись правил:

- надання невідкладної допомоги та профілактики поширення інфекційних хвороб; основ реанімації; теоретичних основ надання невідкладної допомоги при закритих та відкритих ушкодженнях, опіках, відмороженнях, електротравмі, травмах, переломах, кровотечах, травматичному шоці, синдромі довготривалого здавлення, травмах голови, хребта, пораненнях, закритих і відкритих ушкодженнях черевної порожнини;
- техніки надання невідкладної допомоги в різних умовах, спрямованої на порятунок потерпілого;
- профілактики дитячого травматизму;
- основ фармакотерапії, застосування основних лікарських засобів, введення лікарських препаратів в організм потерпілого при виникненні невідкладного стану.
- дотримуватись правил серцево-легеневої реанімації;

аналізувати:

- загальний ступінь фізичного розвитку дитини;
- загальний стан здоров'я дитини;
- випадки анатомо-фізіологічних захворювань;
- загальний стан гігієни дитини;
- рівень виховання дитини у сім'ї .

розпізнавати:

- патології фізичного розвитку дитини;
- патології перебігу фізіологічних процесів окремих органів та систем;
- гострі захворювання органів та систем;
- порушення норм дотримання дитячої гігієни.

складати:

- розпорядок дня для дітей різних вікових груп;
- комплекс фізичних вправ ранкової зарядки та фізкультхвилинок;
- раціон харчування для дітей різних вікових груп;
- правила особистої гігієни дитини.

добирати:

- літературу і додаткову інформацію відповідно до тем курсу;
- комплекс загально розвиваючих фізичних вправ;
- комплекс вправ при виявленні анатомо-фізіологічних порушень;
- найбільш оптимальні умови для всебічного розвитку дитячого колективу;
- педагогічно доцільні засоби і методи керівництва процесом формування гігієнічних умінь та навиків дітей;
- форми і методи роботи з батьками.

встановлювати:

- причинно-наслідкові зв’язки між навчально-виховним процесом дитини та станом її здоров’я;
- зв'язок між навчально-виховним процесом дитини з сім’єю.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістовних модулів та тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторні					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	МКР		
Змістовний модуль І Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків.							
Тема 1. Загальні закономірності росту та розвитку дітей. Охорона здоров'я підростаючого покоління	6	2	2				4
Тема 2. Догляд за здоровою та хворою дитиною.	7	2					3
Разом за І модуль	**13**	**4**	**2**				**7**
Змістовний модуль 2 Анатомія, вікова фізіологія опорно-рухової системи. Основи фізичного розвитку дітей. Вікові особливості крові і кровообігу. Стан та охорона здоров'я дітей.							
Тема 3. Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи.	9	2		2			5
Тема 4. Профілактика порушень опорно-рухового апарату у дітей	9	2	2	2			3
Тема 5. Кров як тканина внутрішнього середовища організму.	11	2	2		2		5
Разом за модуль 2	**29**	**6**	**4**	**4**	**2**		**13**
Змістовний модуль 3 Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей. Вікові особливості процесів виділення.							
Тема 6. Анатомія, вікова фізіологія та гігієна дихальної системи.	18	2		2			4
Тема 7. Анатомія, вікова фізіологія органів травлення.	10	2	2	2			4
Тема 8. Загальна характеристика органів виділення.	10	2	2		2		4
Разом за модуль 3	**28**	**6**	**4**	**4**	**2**		**12**
Разом за І семестр	**70**	**16**	**10**	**8**	**4**		**32**
Змістовний модуль 4 Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах при інфекційних захворюваннях, отруєннях. Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів.							

Тема 9. Основні принципи застосування лікарських препаратів.	8	2	2				4
Тема 10. Основи епідеміології та імунології.	7	2					3
Тема 11. Дитячі інфекційні хвороби. Харчові інтоксикації.	5	2		2			3
Тема 12. Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму.	9	2	2				5
Тема 13. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів.	11	2		2	2		5
Разом за модуль 5	**40**	**10**	**4**	**4**	**2**		**20**
Змістовний модуль 5 Гігієна навчально-виховного процесу в дитячих дошкільних закладах. Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах, при травмах та нещасних випадках							
Тема 14. Гігієна навчально-виховного процесу в дитячих дошкільних закладах.	7	2	2				3
Тема 15. Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях внутрішніх органів	8	2		2			4
Тема 16. Невідкладна само- і взаємодопомога при загрозливих для життя станах	10	2		2	2		4
Разом за модуль 6	25	6	2	4	2		11
Разом за II семестр	**65**	**16**	**6**	**8**	**4**		**31**
Загальна кількість годин	**135**	**32**	**16**	**16**	**8**		**63**

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль І.

Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків.

Тема 1. ***Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей. Охорона здоров'я підростаючого покоління – невід'ємна складова в системі навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах.***

Предмет, завдання, методи анатомічних та фізіологічних досліджень. Визначення змісту вікової фізіології і шкільної гігієни. Шкільна гігієна в майбутній професійній діяльності учителя. Поняття про структурну і функціональну організацію організму. Загальна характеристика основних закономірностей росту і розвитку дітей і підлітків.

Поняття росту і розвитку. Вплив середовища на ріст і розвиток. Основні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Акселерація (поняття і причини). Вікова періодизація.

Загальний огляд будови і функцій організму. Рівні організації тіла людини: клітина, тканина, органи, система органів, організм. Саморегуляція — універсальна властивість організму. Нервова і гуморальна регуляція функцій організму.

Поняття про здоров'я. Складові та чинники здоров'я. Здоровий спосіб життя та його складові. Поняття про геронтологію як науку. Загальні відомості про довголіття. Критерії біологічного віку. Визначення індивідуального рівня здоров'я. Спільна робота лікаря та педагога в школі.

Історія розвитку медицини. Видатні українські лікарі. Сучасний стан медичного обслуговування населення в Україні. Поняття про самодопомогу і взаємодопомогу в надзвичайних ситуаціях та побуті. Поняття про здоров'я та патологію. Порівняльні дані про народжуваність, захворюваність і смертність дітей в Україні. Основні напрями попередження дитячих захворювань.

Ключові поняття: анатомія, фізіологія, вікова фізіологія, гігієна, акселерація, ріст, розвиток, органи, система органів, організм, процеси життєдіяльності, гомеостаз, саморегуляція, здоров'я, здоровий спосіб життя, валеологія, валеологічний моніторинг, ріст, розвиток, критичні періоди розвитку, вікова періодизація, хронологічний вік, біологічний вік, акселерація, геронтологія, педіатрія, здоров'я, патологія, хвороба, профілактика, диспансеризація.

Семінар № 1. ***Оцінювання фізичного розвитку дітей.*** **(2 год)**

Рекомендовані джерела:

основні- 1, 2, 3; додаткові – 1,3;5. інформаційні ресурси – 1,2,3.

Тема 2. ***Догляд за здоровою та хворою дитиною.***

Догляд за здоровою дитиною грудного віку. Особиста гігієна дітей раннього віку. Загартовування дітей. Масаж і гімнастика для дітей раннього віку. Вигодовування дітей грудного віку. Догляд за здоровими дітьми, старшими 1 року. Особиста гігієна дітей дошкільного та шкільного віку.

Санітарно-гігієнічні вимоги до приміщення, в якому перебуває хвора дитина. Особиста гігієна хворої дитини. Попередження опрілості та пролежнів. Вимірювання температури тіла в дитини. Поняття про гіпертермічний синдром та

надання долікарської медичної допомоги при ньому. Особливості харчування хворої дитини.

Ключові поняття: загартовування, опрілості, гіпертермічний синдром, раціональне харчування.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,2; додаткові – 1,3.

Змістовний модуль 2

Анатомія, вікова фізіологія опорно-рухової системи. Основи фізичного розвитку дітей. Вікові особливості крові і кровообігу Стан та охорона здоров'я дітей.

Тема 3. ***Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи.***

Біологічне значення опорно-рухової системи. Загальні відомості про скелет: форма, з'єднання, будова і хімічний склад кісток, ріст кісток, частини скелета. Вікові особливості кісток та скелета.

Загальні відомості про будову м'язів та їх основні групи у людському тілі. Розвиток рухів у дітей. Вікові особливості м'язового апарата.

Ключові поняття: типи з'єднання кісток, відділи скелету людини, м'язи, синергісти, антагоністи, згиначі, розгиначі, скорочення м'язів, тонус м'язів, сила м'язів, втома м'язів, рухова активність, гіподинамія, постава, травматичні пошкодження опорно-рухового апарату, фізична культура, опорно-рухова система, скелет, кістки: довгі, трубчасті, плоскі, короткі, змішані; типи з'єднання кісток, шви, суглоб, зв'язки, остеон, остеоцити, хрящ, хондроцити, хребець, посмугований скелетний м'яз, будова м'яза, фасція, м'язові волокна, міофібрили, актин, міозин, групи м'язів, динамічна робота, статична робота, фізична втома.

Практична робота № 1. ***Склад кістки та будова скелету людини*****.**

Рекомендовані джерела:

основні- 1, 2, 4; додаткові – 1,4; інформаційні ресурси – 1,2,3.

Тема 4. ***Профілактика порушень опорно-рухового апарату у дітей.***

Постава - звичне положення тіла під час сидіння, стояння чи при ходінні. Ознаки нормальної постави. Причини порушень опорно-рухового апарату у дітей їх профілактика. Профілактика плоскостопості, викривлень хребта та травм оплрно рухового апарату. Збалансований раціон харчування. Фізичні вправи.

Запобігання викривленню хребта і розвитку плоскостопості. Комплекс вправ для профілактики порушень постави. Комплекс вправ для виправлення (корекції) сутулості.

Профілактика та перша медична допомога при травматичних пошкодженнях опорно-рухового апарату.

Значення фізичної культури у розвитку опорно-рухового апарату в дітей та підлітків. Недостатній рівень рухової активності – гіподинамія, як фактор ризику. Гігієнічні вимоги до навчальних меблів та робочої пози учня. Гігієнічні основи фізичного виховання учнів.

Ключові поняття: постава, сколіоз, лордоз, кіфоз, плоскостопість, переломи, вивихи, забої.

Семінар № 2. ***Порушення опорно-рухового апарату.***

Практична робота № 2. ***Профілактика порушень опорно-рухового апарату у дітей.***

Рекомендовані джерела:

основні – 1,2 ,4додаткові – 1,2 .

Тема 5. ***Кров як тканина внутрішнього середовища організму. Вікові особливості крові і кровообігу.***

Внутрішнє середовище організму: кров, лімфа, тканинна рідина.

Біологічне значення крові. Склад крові: плазма, формені елементи. Імунітет. Роль І.І.Мечникова у створенні вчення про імунітет. Інфекційні хвороби і боротьба з ними. Хвороби, пов'язані з порушенням функцій імунної системи (ревматизм, алергічні хвороби, СНІД). Загартування організму дітей і підлітків. Вікові особливості крові.

Кровообіг. Біологічне значення кровообігу. Будова і робота серця. Серцевий цикл. Регуляція роботи серця. Вікові зміни серця. Велике і мале коло кровообігу. Кровоносні судини: будова, функції. Регуляція роботи судин. Вікові особливості кровоносних судин. Особливості кровообігу плоду.

Профілактика та перша медична допомога при серцево-судинних захворюваннях і кровотечах. Шкідливий вплив куріння й вживання алкоголю на серце і судини.

Ключові поняття: внутрішнє середовище організму, тканинна рідина, лімфа, кров, плазма, кровотворення, крові, формені елементи крові: еритроцити, лейкоцити, тромбоцити; фізіологічний (ізотонічний) розчин, гіпертонічний розчин, гіпотонічний розчин, фагоцитоз, імунітет, імунна система, гемоглобін, депо крові, еритроцитом, еритропенія, зсідання крові, групи крові, переливання крові, успадкування груп крові, зсідання крові, артерії, вени, капіляри, серце, стулкові, півмісяцеві клапани, цикл роботи серця, нервова регуляція, гуморальна регуляція, тиск крові, серцево-судинні захворювання, кровотечі.

Семінар № 3. ***Вікові морфологічні та функціональні особливості діяльності серцево-судинної системи. Оцінка функціонального стану серцево-судинної системи. Вимірювання артеріального тиску.***

Рекомендовані джерела:

основні- 1, 2, 4; додаткові – 2,3,4; інформаційні ресурси – 1,2,3.

Змістовий модуль 3.

Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей. Вікові особливості процесів виділення.

Тема 6. ***Анатомія, вікова фізіологія та гігієна дихальної системи.***

Біологічне значення дихання. Загальна будова органів дихання (носова порожнина, носоглотка, гортань, трахея, бронхи, легені). Дихальні рухи (механізм

вдиху і видиху). Типи дихання. Глибина і частота дихання. Газообмін у легенях і тканинах. Регуляція дихання. Особливості збудливості дихального центру у дітей. Вікові особливості будови і функції органів дихання. Валеологічне значення носового дихання.

Валеологічна оцінка мікроклімату приміщення. Гігієнічні вимоги до мікроклімату приміщення та перебування дітей та підлітків на повітрі. Особливості дихання під час спокою та фізичної роботи. Дихальні вправи для формування правильної дикції.

Причини розладів дихання та перша допомога при них. Перша допомога при зупинці дихання: у разі утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою.

Ключові поняття: дихання, вдих, видих, життєва ємність легень, склад вдихувального і видихувального повітря, альвеолярне повітря, зв'язування кисню кров'ю, зв'язування вуглекислого газу кров'ю, дихальний центр, рефлекторна регуляція, гуморальний вплив на дихальний центр, перший вдих новонародженого, дихання при фізичній роботі, зупинка дихання, реанімація.

Рекомендовані джерела:

основні- 1, 2, 3; додаткові – 1,3; інформаційні ресурси – 1,2,3.

Практична робота № 3. ***Вивчення можливостей дихальної системи.***

Тема 7. ***Анатомія, вікова фізіологія органів травлення. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей.***

Біологічне значення травлення. Система органів травлення: будова, функції. Особливості травлення в ротовій порожнині, шлунку, кишечнику. Регуляція травлення. Вікові особливості травлення. Профілактика шлунково-кишкових захворювань.

Обмін речовин як основна функція життя. Обмін білків, жирів, вуглеводів. Водний і мінеральний обмін. Вітаміни. Збереження вітамінів в їжі. Недостатнє харчування та його наслідки: дистрофія, обмеження росту, затримка статевого дозрівання. Надмірне харчування, ожиріння. Зміни в організмі при ожирінні. Вікові особливості пластичного та енергетичного обміну. Харчування. Харчовий раціон.

Валеологічні та гігієнічні основи харчування учнів. Значення та фізіологічні принципи раціонального харчування. Оздоровче та лікувальне харчування. Роздільне і змішане харчування. Вегетаріанство як система харчування. Калорійність добового раціону. Якісний склад добового раціону. Режим та організація харчування. Санітарний режим харчоблоку. Профілактика харчових отруєнь. Джерела радіаційного забруднення їжі та його наслідки. Методи очищення власного організму від токсичних речовин.

Ключові поняття: органи травлення (ротова порожнина, стравохід, шлунок, кишки), травні залози (слинні, підшлункова, печінка), ферменти, регуляція травлення, ковтання, жування, слина, шлунковий сік, жовч, підшлунковий сік, перистальтика, дефекація, шлунково-кишкові захворювання, вітаміни, обмін речовин, дисиміляція (катаболізм), асиміляція (анаболізм), енергетичний і пластичний обмін, етапи обміну основних речовин, обмін білків, обмін вуглеводів, обмін жирів, вітаміни, харчування, харчовий раціон, калорійність.

Семінар № 4. ***Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей.***

Рекомендовані джерела:

основні- 1, 3; додаткові – 1,4; інформаційні ресурси – 1,2,3.

Практична робота № 4. ***Розрахунок фізіологічних потреб у харчових речовинах та енергії для людей різних вікових категорій.***

Тема 8. ***Загальна характеристика органів виділення. Вікові особливості процесів виділення. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри.***

Біологічне значення процесів виділення. Органи виділення людини.

Будова і функції сечовидільної системи людини. Механізм утворення первинної і вторинної сечі. Вікові особливості сечовидільної системи. Запальні явища сечовидільної системи. Утворення каменів в нирках, можливі причини каменеутворення. Профілактика захворювань сечовидільної системи.

Будова і функції шкіри. Профілактика захворювань шкіри. Гігієна шкіри. Принципи загартування організму. Профілактика і перша допомога при тепловому, сонячному ударах, опіках та обмороженнях.

Ключові поняття: органи виділення, нирки, нефрон, сечовід, сечовий міхур, сечівник, первинна сеча, вторинна сеча, захворювання сечовидільної системи, шкіра, епідерміс, дерма, підшкірна клітковина, меланін, інфекційні захворювання шкіри.

Семінар № 5. ***Анатомія та вікова фізіологія травлення. Анатомія та вікова фізіологія сечовиділення. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри.***

Рекомендовані джерела:

основні- 1, 2, 3, 5; додаткові – 1, 3; інформаційні ресурси – 1, 2, 3.

Змістовий модуль 4.

Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах при інфекційних захворюваннях, отруєннях. Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів.

Тема 9. ***Основні принципи застосування лікарських препаратів.***

Поняття про види лікарських препаратів. Засоби введення лікарських препаратів в організм. Можливі ускладнення після введення ліків в організм, їх профілактика.

Ключові поняття: ентеральний, парентеральний, інгаляція, ін’єкція, алергія, анафілактичний шок.

Семінар № 6. ***Основні принципи застосування лікарських препаратів.***

Рекомендовані джерела:

основні – 1,2; додаткові – 1,4.

Тема 10. ***Основи епідеміології та імунології.***

Особливості інфекційних хвороб. Інфекційний процес, періоди. Епідемічний процес, три ланки процесу, епідемічне вогнище. Групи інфекційних хвороб.

Профілактика (роль вихователя), протиепідемічні заходи. Імунітет; види, фактори, що впливають на імунітет. Дезінфекція - завдання, методи та засоби. Поняття про дезінсекцію, дератизацію. Поняття про соціальні хвороби. Алкоголізм, наркоманія, тютюнопаління. Туберкульоз. СНІД, епідемічні особливості, джерело інфекції, групи ризику, шляхи передачі, клінічні ознаки, медична допомога хворим на СНІД, загальна профілактика. Правовий та психосоціальний захист хворих та ВІЛ-інфікованих. Медична допомога хворим. Протиепідемічні заходи.

Ключові поняття: інфекція, епідемія, пандемія, епідемічний процес, імунітет, дезінфекція, дератизація, дезінфекція, СНІД.

Рекомендовані джерела:

основні – 1,2,4; додаткові – 2,3.

Тема 11. ***Дитячі інфекційні хвороби. Харчові інтоксикації.***

Дифтерія, кір, скарлатина: особливості перебігу, епідемічна сучасна ситуація, шляхи передачі, характерні ознаки, ускладнення. Медична допомога хворим, особливості догляду. Профілактика, протиепідемічні заходи. Вітряна віспа, коклюш, краснуха: поняття про шляхи передачі, ознаки, попередження ускладнень, профілактика (особливо в дитячих закладах).

Холера - особливо небезпечна хвороба. Харчові токсикоінфекції (сальмонельоз, ботулізм, дизентерія). Особливості кишкових інфекцій, збудники, джерело інфекції, шляхи передачі, можливість зараження, ознаки хвороб, ускладнення, надання долікарської допомоги. Профілактика (санітарна культура людей), дезінфекція. Протиепідемічні заходи.

Ключові поняття: кір, краснуха, скарлатина, вітряна віспа, кашлюк, харчові інфекції, отруєння.

Практична робота № 5. ***Інфекційні хвороби, що набули статусу соціальних.***

Рекомендовані джерела:

основні – 1,2,4; додаткові – 1,2,3

Тема 12. ***Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму.***

Загальні закономірності діяльності залоз внутрішньої секреції. Гормони. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Щитоподібна залоза. Паращитоподібні залози. Гіпофіз. Епіфіз. Надниркові залози. Вилочкова залоза. Підшлункова залоза. Статеві залози. Статеве дозрівання. Статеве виховання учнів. Захворювання ендокринної системи: причини, ознаки, профілактика.

Ключові поняття: залози внутрішньої секреції, гормони, гуморальна регуляція, ріст, розвиток, гомеостаз.

Семінар № 7. ***Вікові особливості розвитку і функціонування ендокринних залоз.***

Рекомендовані джерела:

основні- 1, 2, 3, 4; додаткові – 1, 3; інформаційні ресурси – 1, 2, 3.

Тема 13. ***Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів.***

Біологічне значення, загальний план будови нервової системи. Вікові зміни морфо-функціональної організації нейрона. Рефлекси. Рефлекторна дуга. Спинний мозок: будова, функції, особливості розвитку. Головний мозок: будова, функції, особливості розвитку.

Значення праць І.М.Сєченова та І.П.Павлова у вивченні функцій кори великого мозку. Умовні та безумовні рефлекси. Гальмування умовних рефлексів. Аналітико-синтетична діяльність. Перша і друга сигнальні системи. Увага. Пам'ять. Роль І.М.Сєченова і І.П.Павлова у створенні вчення про ВНД. Типи ВНД. Темперамент. Характер.

ВНД дитини та характеристика основних етапів її розвитку. Сон, його значення. Фізіологія сну. Гігієнічна організація сну. Стрес та його вплив на розвиток дитини. Валеологічні та гігієнічні основи психічного розвитку учнів.

Біологічне значення сенсорних систем, або аналізаторів. Вікові особливості аналізаторів. Гігієна аналізаторів.

Ключові поняття: нервова система, центральна нервова система, периферична нервова система, нейрон, аксон, дендрит, біла речовина, сіра речовина, еферентні та аферентні нервові волокна, збудливість, провідність, гальмування, сила подразнення, рефлекс, рефлекторна дуга, спинний мозок, спинномозкові нерви, нервові сплетіння, головний мозок: довгастий мозок, варолііїв міст, мозочок, середній мозок, проміжний мозок, черепно-мозкові нерви; кора півкуль головного мозку, зони кори півкуль головного мозку; соматична нервова система, вегетативна нервова система, умовні рефлекси, безумовні рефлекси, аналітико-синтетична діяльність, перша сигнальна система, друга сигнальна система, вища нервова діяльність, увага, пам‘ять, темперамент, характер, стрес, алкоголь, наркотик, сенсорна система, аналізатор.

Практична робота № 6. ***Діагностика типу нервової системи.***

Вивчення співвідношення першої і другої сигнальної систем. Оцінка працездатності людини при виконанні роботи, яка потребує уваги.

Рекомендовані джерела:

основні- 1, 2, 4; додаткові – 1, 4; інформаційні ресурси – 1, 2, 3.

Змістовий модуль 5.

Гігієна навчально-виховного процесу в дитячих дошкільних закладах. Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах, при травмах та нещасних випадках.

Тема 14. ***Гігієна навчально-виховного процесу в дитячих дошкільних закладах.***

Визначення готовності дітей до навчання у школі. Особливості розумової праці. Розумова і фізична працездатність дитини. Стомлення, його фізіологічна сутність і діагностика. Педагогічні основи подолання ранньої втоми. Перевтома як патологічний стан, заходи щодо її запобігання та режим дня дитини в дошкільних установах.

Сон та його гігієнічне значення.

Готовність до школи, дошкільна і шкільна зрілість, працездатність, фаза входження в роботу, фаза оптимальної стійкості працездатності, фаза стомлення, охоронне гальмування, втома, рання втома, стомлення, стомлюваність, перевтома, режим дня.

Ключові поняття: вища та нижча нервова діяльність, поведінка людини, психічна діяльність, рефлекс, безумовний рефлекс, умовний рефлекс, безумовний подразник, умовний подразник, тимчасовий зв'язок, гальмування, аналітико-синтетична діяльність. Темперамент, сон, сновидіння, невроз, неврастенія, невроз нав'язливих станів, істеричний невроз, психогігієна, стрес

Семінар № 8. ***Стрес: різновиди, механізм виникнення, біологічне значення.***

Рекомендовані джерела:

основні- 1, 2, 4; додаткові – 1, 4; інформаційні ресурси – 1, 2, 3, 4.

Тема 15. ***Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях внутрішніх органів.***

Гострий гастрит, причини, ознаки, надання долікарської медичної допомоги.

Шлунково-кишкова кровотеча як ускладнення виразкової хвороби, ознаки, надання долікарської медичної допомоги. Печінкова колька як ускладнення жовчнокам'яної хвороби. Причини, ознаки. Надання долікарської медичної допомоги.

Гострий цистит, причини, ознаки, надання долікарської медичної допомоги, можливі ускладнення, профілактика. Ниркова колька як ускладнення нирковокам'яної хвороби, ознаки, надання долікарської медичної допомоги.

Гіпертонічна криза як ускладнення гіпертонічної хвороби, ознаки, можливі ускладнення. Надання медичної допомоги. Непритомність як прояв гострої судинної недостатності, причини, ознаки, надання долікарської медичної допомоги.

Поняття про колапс.

Бронхіальна астма як захворювання інфекційно-алергічної природи. Характеристика нападу бронхіальної астми. Надання долікарської медичної допомоги. Кровохаркання та легенева кровотеча як ускладнення захворювань дихальної системи, ознаки, надання долікарської медичної допомоги.

Ключові поняття: гастрит, цистит, ниркова колька, інфаркт, інсульт, серцева недостатність, алергія, бронхіальна астма/

Практична робота № 7. ***ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях внутрішніх органів.***

Рекомендовані джерела:

основні – 1,2,4; додаткові – 1,2

Тема 16. ***Невідкладна само- і взаємодопомога при загрозливих для життя станах.***

Загальне поняття і види травм. Профілактика травматизму. Дитячий травматизм, засоби профілактики. Травматичний шок, його перебіг, основні ознаки.

Долікарська медична допомога при травматичному шоку. Поняття про знеболювання при травмах. Визначення, класифікація та характеристика кровотеч залежно від виду ушкодження судин. Небезпека кровотеч. Методи зупинення кровотеч - тимчасове зупинення, поняття про остаточне зупинення кровотеч.

Зупинення кровотеч у дитини, його особливості залежно від віку дитини.

Особливості крововтрати в дитини. Загальна характеристика методів проведення реанімації, їх анатомо-фізіологічні основи.

Види ран – не вогнестрільні (різані, колоті, рубані), вогнестрільні (сліпі, наскрізні), проникні, непроникні. Поняття про рани «хірургічні»; та випадкові.

Місцеві та загальні ознаки ран. Долікарська медична допомога при пораненнях, правила її надання. Інфікування ран як ускладнення. Закриті ушкодження, визначення, причини. Удари м'яких тканин. Розтяги та розриви зв'язок, сухожиль, м'язів. Поняття про вивихи. Травматичний токсикоз. Долікарська медична допомога.

Види і ознаки переломів. Значення рентгенографії в діагностуванні переломів кісток. Іммобілізація уламків кісток під час транспортування потерпілих. Засоби транспортної іммобілізації, показання до їх застосування. Основні правила транспортної іммобілізації. Особливості переломів у дітей. Закриті травми головного мозку - струс, удар, здавлювання. Основні ознаки, особливості їх перебігу у дітей. Переломи кісток черепа, їх характерні ознаки, ускладнення. Принципи надання долікарської медичної допомоги при черепно-мозкових ушкодженнях.

Ушкодження носа, очей, вуха, щелеп. їх основні ознаки, ускладнення. Поранення шиї, їх види. Закриті та відкриті ушкодження хребта та спинного мозку, їх основні ознаки. Пневмоторакс. Гемоторакс. Долікарська медична допомога при травмах грудної клітки. Основні принципи надання долікарської медичної допомоги при ушкодженнях живота.

Ключові поняття: травматизм, рана, травма, іммобілізація, перелом, кровотеча, травматичний шок.

Практична робота № 8. ***Долікарська медична допомога при пораненнях, правила її надання.***

Рекомендовані джерела:

основні – 1,2 ,4; додаткові – 1,5, 4.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

При оцінюванні рівня навчальних досягнень студентів враховується:

- рівень оволодіння анатомічними ідеями, що становлять важливу складову загальнолюдської культури;
- обсяг відтворення знань, рівень розуміння навчального матеріалу;
- самостійність суджень, систематизація та глибина знань;
- дієвість знань, уміння застосовувати їх у практичній діяльності з метою розв'язування практичних задач;
- уміння робити висновки та узагальнення на основі практичної діяльності;
- рівень оволодіння практичними уміннями та навичками спостереження та дослідження природи.

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюються за характеристиками, наведеними в таблицях 1 .

Таблиця 1

Рівні навчальних досягнень	**Бали**	**Характеристика навчальних досягнень**
Початковий	1	Студент (студентка) за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) розпізнає і називає окремі біологічні об'єкти
	2	Студент (студентка) за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) називає окремі ознаки біологічних об'єктів; наводить елементарні приклади біологічних об'єктів
	3	Студент (студентка) відтворює окремі факти; за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) характеризує окремі ознаки біологічних об'єктів; відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді (наприклад так або ні); допускає суттєві біологічні помилки
Середній	4	Студент (студентка) за допомогою вчителя відтворює незначну частину навчального матеріалу; дає визначення окремих біологічних понять, неповну характеристику загальних ознак біологічних об'єктів, допускаючи несуттєві біологічні помилки
	5	Студент (студентка) відповідаючи на запитання вчителя відтворює основний зміст навчального матеріалу; характеризує загальні ознаки біологічних об'єктів, дає визначення окремих біологічних понять, описує біологічні обєкти за планом, допускаючи несуттєві біологічні помилки; проводить та описує спостереження; за допомогою вчителя виконує прості біологічні дослідження та описує їх результати; за допомогою вчителя розв'язує прості типові біологічні вправи і задачі

	6	Студент (студентка) самостійно, але неповно відтворює навчальний матеріал, відповідає на окремі запитання; частково пояснює відповідь прикладами, що наведені у підручнику; у цілому правильно вживає біологічні терміни; характеризує будову та функції окремих біологічних об'єктів за планом з незначними неточностями; за зразком розв'язує прості типові біологічні вправи і задачі
Достатній	7	Студент (студентка) самостійно відтворює основну частину навчального матеріалу, використовуючи необхідну термінологію; розкриває суть біологічних понять, допускаючи у відповідях неточності; за визначеними ознаками порівнює біологічні об'єкти та явища; виконує прості біологічні дослідження та описує їх результати; з допомогою вчителя формулює висновки
	8	Студент (студентка) самостійно відтворює навчальний матеріал; відповідає на поставлені запитання, допускаючи у відповідях неточності; порівнює біологічні об'єкти, явища і процеси живої природи, встановлює відмінності між ними; пояснює причинноналідкові зв'язки; застосовує отримані знання у стандартних ситуаціях; розв'язує типові біологічні вправи і задачі користуючись алгоритмом
	9	Студент (студентка) вільно відтворює навчальний матеріал та відповідає на поставлені запитання; аналізує інформацію, за допомогою вчителя встановлює причинноналідкові зв'язки; самостійно розв'язує типові біологічні вправи і задачі; використовує знання у стандартних ситуаціях; виправляє помилки; уміє працювати зі схемами, графіками, малюнками, таблицями, атласамивизначниками, натуральними біологічними об'єктами та їх моделями; виконує прості біологічні дослідження та пояснює їх результати; виявляє емоційноціннісне ставлення до живої природи
Високий	10	Студент (студентка) логічно та усвідомлено відтворює навчальний матеріал у межах програми; розкриває суть біологічних явищ, процесів, пояснює відповіді прикладами; дає порівняльну характеристику біологічним об'єктам і явищам з визначенням подібності й відмінності; аналізує, систематизує, узагальнює, встановлює причинноналідкові зв'язки; використовує знання у нестандартних ситуаціях; виявляє ставлення й готовність реагувати відповідно до засвоєних ціннісних орієнтацій
	11	Студент (студентка) виявляє міцні й глибокі знання з біології у межах програми; самостійно аналізує і розкриває закономірності живої природи, пояснює прикладами, що ґрунтуються на власних спостереженнях; дає порівняльну характеристику біологічним явищам з поясненням причин подібностей й відмінностей; встановлює і обґрунтовує причинноналідкові зв'язки; визначає можливості практичного застосування результатів дослідження; виявляє переконання і активно проявляє ціннісні орієнтації, здійснюючи вибір завдань і рішень
Високий	12	Студент (студентка) виявляє системні знання з біології, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; самостійно аналізує біологічні явища і процеси, виявляє особисту позицію щодо них; використовує знання з інших предметів для виконання ускладнених завдань; знаходить та використовує додаткові джерела інформації для виконання

		навчального завдання; уміє виокремити проблему і визначити шляхи її розв’язання, приймати рішення, аргументувати власне ставлення до різних поглядів на об’єкт вивчення, бере участь у дискусіях, вирішенні проблемних питань

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ з/п	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин	
	Тема 1. Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей. Охорона здоров'я підростаючого покоління – невід'ємна складова в системі навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах		
	Будова та функції клітин та тканин. Історія розвитку анатомії та фізіології. Методи дослідження в анатомії та фізіології.	2	
	Ознайомитися із історією розвитку медицини, охарактеризувати сучасний стан медичного обслуговування населення України. Порівняти дані про народжуваність, захворюваність і смертність дітей в Україні.	2	
	Опрацювати інформацію про основи раціонального харчування дітей різного віку		
	Тема 2.Догляд за здоровою та хворою дитиною.		
	Опрацювати інформацію про загартовування дітей. Масаж і гімнастика для дітей раннього віку. Санітарно-гігієнічні вимоги до приміщення, в якому перебуває хвора дитина. Особиста гігієна хворої дитини. Попередження попрілості та пролежнів.	3	
	Тема 3. Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Патології фізичного розвитку дітей		
	Особливості м'язового апарату. Вплив фізичних вправ та трудової активності на ріст, розвиток та здоров'я дітей.	5	
	Тема 4. Профілактика порушень опорно-рухового апарату у дітей		
	Ознайомитись з методикою попередження короткозорості , сколіозу, плоскостопості в дітей. З'ясувати основні причини та види гельмінтозів у дітей, їх профілактику	3	
	З'ясувати причини шкільних неврозів. Охарактеризувати найбільш поширені неврози у дітей дошкільного віку		
	Тема 5. Кров як тканина внутрішнього середовища організму.		
	Порушення діяльності серцево-судинної системи. Профілактика захворювань серцево-судинної системи. Імунітет та імунна система. Лімфатична система.	5	
7.	Тема 6. Анатомія, вікова фізіологія та гігієна дихальної системи.		
	Вікові особливості процесів дихання. Регуляція дихальних рухів у дітей. Гігієна дихання.	4	
8.	Тема 7. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей.		
	Вітаміни. Способи збереження вітамінів в їжі. Зуби, їх ріст та розвиток. Гігієна ротової порожнини	4	
9.	Тема 8. Вікові особливості виділення. Шкіра.		

	Анатомія та фізіологія сечовидільної системи. Вікові особливості діяльності нирок. Вікові особливості будови та функцій шкіри. Участь шкіри в теплорегуляції.	4	
1.	Тема 9. Основні принципи застосування лікарських препаратів.		
	Ознайомитися із способами введення лікарських препаратів в організм.	4	
	Проаналізувати можливі ускладнення після введення ліків в організм.		
2.	Тема 10. Основи епідеміології та імунології.		
	Користуючись рекомендованою літературою, скласти схему та проаналізувати різні види імунітету	3	
	Скласти таблицю щеплень дітей		
3.	Тема 11. Дитячі інфекційні хвороби. Харчові інтоксикації.		
	З'ясувати особливості кишкових інфекцій, збудники, джерело інфекції, шляхи передачі, можливість зараження, ознаки хвороб, ускладнення, надання долікарської допомоги.	4	
	Користуючись рекомендованою літературою, проаналізувати протиепідемічні заходи (особливо в дитячих закладах) під час захворювань на коклюш, вітряну віспу,скарлатину, кір, краснуху.		
4.	Тема 12. Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму.		
	Статеве дозрівання хлопчиків та дівчаток. Статеве виховання.	4	
5.	Тема 13. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів.		
	Спинний мозок: будова, функції та розвиток. Сон, його значення та види. Гігієнічна організація сну дітей в навчально-виховних закладах. Зоровий аналізатор. Гігієна зору. Профілактика короткозорості та далекозорості	5	
6.	Тема 14. Гігієна навчально-виховного процесу в дошкільних закладах.		
	Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання дошкільних навчальних закладів	3	
7.	Тема 15. Невідкладні стани при захворюваннях дітей та дорослих. ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях внутрішніх органів		
	Користуючись рекомендованою літературою, виписати ознаки, способи надання долікарської медичної допомоги при гострому циститі, печінкових та ниркових кольках	4	
	Опрацювати інформацію про гіпертонічну кризу як ускладнення гіпертонічної хвороби. Описати ознаки, можливі ускладнення.		
8.	Тема 16. Невідкладна само- і взаємодопомога при загрозливих для життя станах		
9.	Користуючись рекомендованою літературою, виписати принципи надання долікарської медичної допомоги при черепно-мозкових ушкодженнях	4	
	Охарактеризувати основні ознаки термінальних станів і причини, що їх викликають. Дати загальну характеристика методів проведення реанімації, їх анатомо-фізіологічні основи		
10.	Всього	63	

При перевірці та оцінюванні знань, якими оволодів майбутній спеціаліст застосовуються такі критерії:

- високий понятійний рівень;
- глибина, широта, повнота питання, що висвітлюється;
- осмисленість і усвідомленість затверджених положень теми, яка розкривається студентом;
- логічність та послідовність під час відповіді;
- доведення та аналіз теорій, концепцій, вчень, які вивчалися;
- самостійність мислення;
- впевненість в правоті своїх суджень;
- вміння виділяти головне;
- вміння встановлювати між предметні та внутрішньопредметні зв'язки;
- вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми;
- стилістично грамотна мова

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Завдання для модульної контрольної роботи містять різнорівневі тестові завдання (20 тестів) та запитання з розгорнутою відповіддю (2 запитання). За кожну правильну відповідь на 1 тестове завдання виставляється 0,5 бали, за неправильну відповідь – 0 балів, відповідь на запитання з розгорнутою відповіддю по 1балу відповідно. Модульна контрольна робота вважається зарахованою, якщо вона оцінена на 5 та більше балів.

До модульної контрольної роботи допускаються студенти, які відвідали не менше 90% аудиторних занять і отримали не менше 60% від можливої кількості балів за поточну роботу.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма семестрового контролю – залік.

Навчально-методична карта дисципліни

«Анатомія, фізіологія і гігієна дітей дошкільного віку та основи медичних знань»

Разом: **135 год.**, лекції – 32 год., семінарські заняття – 16год., практичні заняття – 16 год., МК – 8 год., СО- 63 год

Змістовий модуль I		**Змістовий модуль 2**		
льні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків.		Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Анатомія, вікова фізіологія о системи. Основи фізичного розвитку дітей. Вікові особливості крові і кровообігу Стан здоров'я дітей.		
1	2	3	4	5
п. Загальні номірності росту та итку дітей. рона здоров'я остаючого ління – невід'ємна дова в системі ально-виховного есу в дошкільних .закладах.	Догляд за здоровою та хворою дитиною .	Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи.	Профілактика порушень опорно-рухового апарату у дітей	Кров як тканина вн середовища організ особливості крові і
		П.р. № 1. Склад кістки та будова скелету людини	П.р. № 2. Профілактика порушень опорно-рухового апарату у дітей	
Оцінювання нного розвитку й.			№ 2. Порушення опорно-рухового апарату	№ 3. Вікові морфол функціональні особ діяльності серцево-системи.
		12		

Модулі	**Змістовий модуль 3**			**Змістовий модуль 4**				
Назва модуля	Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей. Вікові особливості процесів виділення.			Долікарська медична допомога в загрозливих для життя станах при інфекційних захворюваннях, отруєннях. Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів.				
Лекції	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекцій	Анатомія, вікова фізіологія та гігієна дихальної системи	Анатомія, вікова фізіологія органів травлення. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей	Загальна характеристика органів виділення. Вікові особливості процесів виділення. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри	Основні принципи застосування лікарських препаратів	Основи епідеміології та імунології .	Дитячі інфекційні хвороби. Харчові інтоксикації	Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму.	Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів.

Теми практичних робіт	П.р. №3 Вивчення можливостей дихальної системи	П.р. №4 Розрахунок фізіологічних потреб у харчових речовинах та енергії для людей різних вікових категорій.				П.р. № 5. Інфекційні хвороби, що набули статусу соціальних.		П.р. № 6. Діагностика типу нервової системи.
Теми семінарських занять		№ 4. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей.	№ 5. Анатом та віко фізіологія травлення. Анатомія вікова фізіологія сечовиділенн Анатомія, фізіологія гігієна шкіри	№ 6. Основні принципи застосування лікарських препаратів.			№ 7. Вікові особливості розвитку і функціонування ендокринних залоз	
Сам. роб								
Модульний контроль	12			12				

Модулі	**Змістовий модуль 5**		
Назва модуля	Гігієна навчально-виховного процесу в дитячих дошкільних закладах. Долікарська медична до станах, при травмах та нещасних випадках		
Лекції	14	15	
Теми лекцій	Гігієна навчально-виховного процесу в дитячих дошкільних закладах	ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях внутрішніх органів	Невідклад загрозлив
Теми практичних робіт		П.р. № 7 ДМД при невідкладних станах, що виникають при захворюваннях внутрішніх органів.	П.р. № 8. надання.
Теми семінарських занять	№ 8. Стрес: різновиди, механізм виникнення, біологічне значення		
Сам. роб			
Модульний контроль	12 балів		

8. Рекомендовані джерела

Основна

1. Практикум з анатомії людини: Навч. посіб. для мед. коледжів, училищ, акад., інст. медства. — 2-ге вид. Рекомендовано МОЗ / Павлюк Н.Л. — К., 2019. — 216 с.
2. Коляденко Г.І. Анатомія людини : підручник для студ. природ. спец. вищ. пед. навч. закладів / Г. І. Коляденко ; М-во освіти і науки України. - 6-те вид. - Київ : Либідь, 2014. - 384 с.
3. Анатомія та фізіологія людини : підручник / П. І. Сидоренко, Г. О. Бондаренко, С. О. Куц. – 5-те вид., випр. – Київ : Медицина, 2015. – 200 с.
4. Практикум з фізіології людини: навчальний посібник (ВНЗ І—ІІІ р. а.) / О.П. Мотузюк, А.І. Хмелькова, І.В. Міщенко. — 2-е вид., випр. / видавництво «Медицина». 2017. – 160 с.
5. Сидоренко, П. І. Анатомія та фізіологія людини : підручник / П. І. Сидоренко, Г. О. Бондаренко, С. О. Куц. - Київ : Медицина, 2015. - 199 с.
6. Міхеєнко О.І. Валеологія: Основи індивідуального здоров'я людини. Курс лекцій / О.І. Міхеєнко. - Київ: Ліра-К, 2016

Додаткова

1. Гістологія, цитологія та ембріологія. Атлас: навчальний посібник / О.Ю. Степаненко, О.В. Мірошніченко, Л.О. Зайченко та ін. /видавництво «Медицина». 2020. – 152 с.
2. Помогайбо, В. Основи антропогенезу : підручник / В. Помогайбо, А. Петрушов, Н. Власенко. - Київ : Академвидав, 2015. - 142 с.
3. Помогайбо, В. М. Анатомія та еволюція нервової системи : навчальний посібник / В. М. Помогайбо, О. І. Березан. - Київ : Академвидав, 2013. - 158 с.
4. Тарасюк В.С. Ріст і розвиток людини : підручник для студ. вищ. медич. навч. закл. / В. С. Тарасюк [та ін.] ; ред.: В. С. Тарасюк, І. Ю. Андрієвський. - Київ : Медицина, 2008. - 400 с. : табл., мал.
5. Чижик В. В. Спортивна фізіологія : навчальний посібник для студентів / В. В. Чижик ; наук. ред. М. Макаренко ; худ. ред. Ю. Черняк ; рецензент Г. В. Коробейніков ; рецензент В. С. Лизогуб ; ред., рецензент М. В. Макаренко ; Міністерство освіти і науки України, Луцький інститут розвітку людини Університету "Україна", Херсонський державний університет. - Луцьк : Твердиня, 2011. - 256 с.

Інформаційні ресурси

1. Аносов В.Х., Хоматов Н.Г., Сидоряк В.Г. Вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: [Електронний ресурс] – Режим доступу: *lib.mdpu.org.ua/.../anosov_vkh_khomatov_ng_sidorjak_vkova_fzologja_z_osnovami_shklno_ggni .html* .
2. Антонік В. І.,Антонік І. П., Андріанов В. Є. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури: [Електронний ресурс] – Режим доступу:
3. *chtyvo.org.ua/.../Anatomiia_fiziolohiia_ditei_z_osnovamy_hihiieny_ta_fizychnoi_kultury.pdf*
4. Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів: [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.svyatoshinruo.kiev.ua/.../4469-2016-01-25-11-56-21